

SLOVENIJA

Uredništvo: Ljubljana, Tyrševa cesta št. 17

Naročnina četrletno 15 Din

za pol leta 30 Din

za vse leto 60 Din

Posamezne številke 1,50 Din

Za inostranstvo celoletna naročnina 90 Din

Ljubljana, 11. septembra 1936.

Upravništvo: Ljubljana, Tyrševa cesta 17

Poštočepovni račun:

Ljubljana št. 16.176

Rokopisov ne vračamo

Oglasi po tarifu

Tiska Zadružna tiskarna (M. Blejec) v Ljubljani

Naredite red!

Slovenskim delodajalcem in zavarovancem v preudarek.

Kakor pri vseh javnih dajatvah, je Slovenija tudi pri socialnem zavarovanju med najbolj točnimi plačniki. Številke, ki jih navajamo spodaj, to neizpodbitno dokazujejo, hkrati pa tudi, kje je glavna krivda, da se naše socialno zavarovanje ne razvije tako, kakor je potreba. Danes navajamo samo zaostanke pri zavarovalnih prispevkih, ki jih delodajalci dolgujejo posameznim okrožnim uradam za zavarovanje delavcev, in sicer po stanju z dne 31. decembra 1935. Prostor ne dopušča, da bi obravnavali še druge stvari, ki enako ovirajo naše socialno zavarovanje v njegovem razvoju.

Bolniško zavarovanje izvaja 17 okrožnih uradov in 3 nameščenske bolniške blagajne na svoj račun, vendar tako, da padajo pasivni uradi v breme aktivnih, ki morajo zato prispevati v poseben sklad pri Osrednjem uradu za zavarovanje delavcev v Zagrebu. Zavarovanje za nezgode izvajajo sicer tudi okrožni uradi, toda samo v prenešenem področju na račun osrednjega urada, kar pa nič ne spreminja dejstva, da žive tudi v tej stroki slabo upravljani uradi na stroške dobro upravljanih uradov. Poslovanje je le bolj zamotano, da se denar pretaka po ovinkih iz »aktivnih« krajev v »pasivne«. Zraven prispevkov za bolniško in nezgodno zavarovanje pobirajo okrožni uradi proti majhni odškodnini tudi še razne druge prispevke, tako n. pr. za delavske zbornice in državne posredovalnice služb.

V zneskih, ki jih navajamo, so obsežene vse vrste neplačanih prispevkov. Pravilno presojo višine dolžnih zneskov omogočajo odstotki, ne zneski, ker so uradi različnega obsega, zaradi večjega ali manjšega števila zavarovancev, pa so zato pri manjših uradih neplačani zneski manjši, pri večjih večji. Zaradi boljše ponazoritve stanja podajamo tudi število zavarovancev in koliko dolga pride na enega zavarovanca pri posameznih uradih. Število zavarovancev je po stanju z dne 31. marca

l. 1936, ker povprečja za l. 1935 nimamo. Presek števila zavarovancev je l. 1935 bil nekoliko manjši, da so zneski, ki odpadejo na enega zavarovanca, dejansko večji od spodaj navedenih; vendar so pa že ti dovolj visoki. Odstotki predstavljajo razmerje do celotnega predpisa vseh vrst prispevkov. Zneski, ki prihajajo na enega zavarovanca, se ne stopnjujejo v istem razmerju z odstotki zaradi povprečne zavarovane mezde, ki je pri posameznih uradih različna, ter zaradi odpisov neizterljivih prispevkov, ki jih vrše nekateri uradi vprav velikodušno.

OUZD	Dolžni znesek Din	%	Štev. zav.	Na 1 zav. odpade Din
1. Sušak	1.620.530,27	17,82	14.409	155,69
2. Sombor	2.118.507,22	22,91	17.407	121,69
3. Banja Luka	2.988.151,61	30,61	16.422	181,96
4. Zagreb	14.451.749,34	30,79	75.044	197,59
5. Ljubljana	16.286.149,99	31,36	79.447	204,99
6. Karlovec	2.307.111,47	32,96	12.385	186,28
7. Petrovgrad (Vel. Bečkerek)	3.275.890,81	33,15	21.765	150,25
8. Novi Sad	4.868.452,70	34,31	27.837	174,81
9. Subotica	2.950.529,84	34,95	21.175	138,40
10. Osijek	9.278.093,62	35,88	47.265	196,51
11. Sarajevo	7.638.947,11	45,78	27.470	278,08
12. Split	6.275.182,59	52,77	17.615	356,12
13. Tuzla	4.056.982,05	56,51	12.659	320,48
14. Niš	7.335.236,52	59,05	29.078	252,20
15. Dubrovnik	8.376.575,73	74,41	18.738	447,04
16. Skoplje	9.635.792,97	76,09	29.682	324,65
17. Belgrad	49.658.664,02	98,24	80.465	617,14
Merkur, Zagreb	2.275.403,55	11,15	18.297	151,69
Trg. b. dr., Ljubljana	979.344,58	15,97	7.879	124,50
Omladina, Belgrad	600.219,59	17,61	5.293	113,40

Največji zaostanki so pri južnih, med temi pa pri srbijanskih uradih. Pregled dopušča razne kombinacije, celo z geografskega in etnografskega stališča. Ljubljana je po odstotkih na petem mestu, čeprav je Slovenija z javnimi dajatvami — državnimi, banovinskimi in občinskimi — najbolj obremenjena. Vrh vsega plačuje še za pokojnin-

sko zavarovanje, ki ga razen Dalmacije druge pokrajine nimajo.

Belgrad je na zadnjem mestu, Belgrad, ki bi moral biti prvi in vsem za zgled. Da bi tam bile gospodarske razmere slabše kakor v Sloveniji ali na Hrvaškem, tega nam nihče ne bo dopovedal. Belgrad in njegova okolica sta tudi sicer netočna plačnika; saj je tam cela vrsta obratov, ki tudi mezd ne izplačujejo redno. Če to ugotovljamo, ne sejemo nobene plemenske mržnje; kajti številke govore preveč jasno in ne dopuščajo nobenega izmikanja. Dolgovi, ki jih izkazujejo posamezni okrožni uradi, so navaden rop na delavskem zavarovanju.

Brez zaostanka ne bo nikdar noben urad, niti pri najboljši gospodarski konjunkturi ne. To je v tehniki računovodstva, ki se zaključuje na koncu vsakega leta, prispevki za minuli mesec pa se izračunavajo dodatno in predlagajo v plačilo šele v prihodnjih dveh ali treh mesecih. Delodajalci jih morejo plačati, če so redni, šele tretji ali četrti mesec. Normalen zaostanek znaša torej dva do tri mesece ali $\frac{2}{12}$ do $\frac{3}{12}$, kar da v odstotkih 24,99 do 33,32%. Slednji odstotek je že skrajna meja, in kjer je prekoračena, nekaj ni v redu. Treba je poiskati vzrok in ga odpraviti. Od 17 uradov je to mejo prekoračilo 10 uradov; pri belgrajskem znaša zaostanek kar 98,24%, t. j. malone celoletni prispevek!

Kdo je kriv? Ne bomo se motili, če rečemo, da tista miselnost, ki se tako rada sklicuje na svojo državotvornost, kadar je treba seči v žep drugim, a se sama vselej izmika, če je treba to državotvornost izpričati tudi v dejanju. Je to posebne vrste morala, ki je pri veliki večini naših ljudi bila do zadnjega neznan pojem. Tega mora biti kdaj konec, pa bodi krivda kjerkoli. Dozdaj smo slišali samo slavospeve na naše socialno zavarovanje — glejte, koliko so ti slavospevi bili vredni! Gornje številke naj si naši gospodarstveniki, pa tudi delavci dobro ogledajo, da bodo prav spoznali, kakšne koristi prinaša centralizem. Iz tega more slediti le en zaključek: finančna samostojnost Slovenije.

Slovenski slikar in kipar France Kralj

(Razstava v ljubljanskem umetnostnem paviljonu)

France Kralj razstavlja v Jakopičevem umetnostnem paviljonu 95 slik, kipov in reliefov, celo vrsto majhnih kiparskih osnutkov iz ilovice in pa majhnih risb. Ta kolektivna razstava bo odprta do 21. t. m.

France Kralj je začel pri nas ekspresionizem in je bil prvi učitelj svojega brata Toneta. Vodi ljubljansko keramično šolo in uči kiparstvo na ljubljanski srednji tehnični šoli. Dosegel je dobrih 40 let.

France Kralj je iskalec in revolucionar po svojem bistvu. Učenec konvencionalnega, sladkega Vlahu Bukovca, ki je bil njegov učitelj v Prazi, je že s svojim prvim nastopom doma podrl vse tisto, kar je bilo njegovemu učitelju bistvo in višek: prikupljivost v obliki in risbi, sladkobo v barvah. Nastopil je s slikami z divjo risbo, nesorazmernim oblikovanjem, kar nanešenimi barvami, ki so bile udarec v obraz tisti skladnosti in tenkočutju za barve, ki smo jih bili vajeni pri slovenskih impresionistih. France Kralj je bil takrat literaren, njegove ekspresije niso vplivale slikarsko in kiparsko, ampak k večjemu vsebinsko. Našel se ni svoje lastne besede, ki jo je izustil šele v »Rodovinskem portretu«, ki visi v »Narodni galeriji« v Ljubljani in je podal šele v njem izdelano obliko. Prav posebno je cenil nabožne predmete, simbolične skupine in alegorije.

France Kralj je pa iskal iz vsega začetka izvirnost in zato se je postavil na čisto slovenska tla, hoteč ustvarjati s popolno zavestjo svojega ljudstva in svoje zemlje na svoj način. Hotel je, da mu slovenska zemlja in slovensko ljudstvo

nista le samo predmet, ampak da sta mu živec njegovega ustvarjanja. Tudi v seznamu sedanje razstave v ljubljanskem umetnostnem paviljonu pravi, da »njegova umetnost obstoji v spojitvi značilnosti slovenske ljudske umetnosti s časovnim tokom evropske umetnosti«. V svojem pravkar priobčenem poročilu o knjigi dr. Steleta »Cerkvena umetnost« je pa zapisal France Kralj tele besede: »Ne več iz mednarodnosti v domače razmere, marveč iz domačih razmer v narodnost in mednarodnost!«

France Kralj, ki je predsednik umetniškega društva »Slovenski lik«, je vodil tudi »Klub mladih«, ki je prirejal razstave v tujini pod čistim slovenskim imenom ter je po svojem hotenju v resnici slovenski človek. Njegov cilj je pravi in njegova podstava je edina, iz katere more zrasti umetnost, ki bi bila globoka in velika.

Drugo vprašanje je pa, če in koliko je France Kralj dosegel svoj cilj.

Sedanja kolektivna razstava kaže, da ga še ni. Ta cilj je pa tudi težak, vreden je truda in bi ga kar na mah mogel doseči le genij, ki se pri nas še ni pokazal. S skupnimi močmi pa se mu more približati cel rod ustvarjalcev v teku časa ter dati oblikujoči umetnosti pri nas ne le slovensko notranjo vsebino, ampak tudi samolastno zunanje oblikovanje, slovensko svojstvo v obliki.

Letos, kakor vedno, razstavlja France Kralj slike in kipe. S to razstavo je pokazal Kralj novo črto v svojem umetnostnem razvitku, ki pa, kakor sem trdno prepričan, ni še končan. Saj je France Kralj stopil šele v pravo moško starost. Če bi France Kralj bil dvajset let starejši kot je v resnici, bi človek še razumel opombo nekega poročevalca o sedanji Kraljevi razstavi, da se »slika pri Francetu stara in tu ne pomaga nobeno sredstvo« ter »da je dejstvo, da je slika trenutno v krizi in da ponekod spominja na njegove začetne

podobe«. France Kralj je doslej slikal večinoma v ploskvi, bil je »formalni in plastični ekspresionist« kot ga je imenoval dr. Stele, če pa je začel v zadnjem času poudarjati v slikah predvsem plastiko, tako da so videti njegove slike od daleč kakor pobarvani reliefi, ni zaradi tega slikar opešal, ampak je dekorativni vtisk njegovih slik močnejši kot je bil pa prej, ko je delal samo v ploskvi. Slikar v čistem pomenu besede, da bi se pečal tudi z lučjo, zrakom in perspektivo, pa France Kralj v resnici nikoli ni bil. Kdor gleda slike Franceta Kralja iz čistega slikarskega stališča, bo njegova dela iz prejšnjih in sedanjih časov odklanjal. Ekspresionizem Franceta Kralja je dekorativen. V njegovih slikarskih pa tudi ne v kiparskih delih ne sme gledalec iskati pravilne risbe, ne dovršenega kolorita, ne oblikovnih sorazmerij, ne popolnosti v modeliranju, ampak samo moč izraza in občutja, kakor pri vsakem ekspresionistu.

V sedaj razstavljenih slikah je pa, kakor rečeno, France Kralj šel korak naprej in je začel slikati plastično, vključ temu pa ni stopil iz okvira dekorativnega slikarstva. Kraljevi akti so v barvi pretirani, sestava je včasih trda, črta dostikrat lesena, delajo pa vtisk pri umetni luči. Izmed vseh slik je najboljša »Portret matere«, podoba, ki je v izrazu polna vdanosti in tudi ozadje je v vijolčastih in svetlordečih tonih prav dobro v občutju. Oljnata slika »Naslednik« spominja na Kraljev »Rodovinski portret« po slogu. »Rodovinski (ne rodovinski!) portret otrok« je največja kompozicija, ki pa gre že v karikaturo. Gobelinu podobna je »Delo na polju«, čeprav je v kompoziciji manj jasna, ima dovolj gibanja v sebi.

Kiparska dela so po kakovosti boljše kot slike. Da France Kralj pozna tudi anatomijo in zna modelirati v naravnem sorazmerju, dokazujejo kipi »Portret Tita« (štev. 23) in drugi »Portret Tita«

„Slovenci in mednarodna vprašanja“

Odkar je poleg Italije zajel fašizem tudi Nemčijo, je nastal v mednarodnih odnošjih nemir. Štiri leta sem napadalnost fašizma naraščala, udarno in brezobzirno. Razen v Avstriji in Španiji ni naletel na svojem osvajaletnem prodiranju na hujši odpor. Demokratične države so se pred njim umikale, needine med seboj, dokler ni Društvo narodov, ki naj bi vršilo nalogo skupne obrambe, obležalo v razvalinah. Demokratične svobosčine so padale zdaj tu zdaj tam in se umikale iz evropskih v anglosaksonske države, kjer je sedaj njih pribežališče. Branilci demokracije so padali eden za drugim, ločeno napadeni zdaj tu zdaj tam.

Tudi danes Anglija in Francija izgubljata dragocene tedne s pogajanjem o nevtralnosti, medtem ko fašistične države vodijo politiko dejstev in ne odnehajo pred blagimi svarili in diplomatskimi opozorili. Če nikdo ne bo zlomil te usodne neodločnosti demokratičnih držav, če naproti fašizmu ne bo organiziran močan skupen nastop, potem bo zgodovina zapisala težke besede v nagrobni kamen sedanjega pokolenja, ki odloča o usodi mednarodnih odnošajev. Danes grozi poraz demokracije v Španiji in ponavlja se tudi ob tej priliki neodločnost, ki je dala fašizmu proste roke v Mandžuriji in v Abesiniji. Ko je l. 1935. pričel italijanski fašizem napadati Društvo narodov, zveza med fašizmi še ni obstajala. Danes ta zveza jasno stoji. Dogovor med Rimom in Berlinom glede Avstrije je bil uvod za skupno sodelovanje, ki danes združuje obe državi tako v zvezi lokarnskih sil kakor tudi v španski krizi. Fašizem je tipal in poskušal; spoznal je, da so demokratične države needine in nesposobne za složno obrambo. Prišel je Mussolini, za njim je Hitler oborožil Nemčijo in prelomil eno določilo mednarodnih pogodb za drugim. Fašizem je danes združen in pripravljen za nadaljnje pohode. Ali naj bo edini odgovor demokratičnih držav, da se umikajo in v odločilnih trenutkih izobešajo belo zastavo?

Kdor ne gleda na sedanje dogodke površno, temveč trezno in mirno, brez ozira na svoje mogoče osebne koristi in trenutne zveze, bo moral priznati, da je danes brezobzirnost in usodnost fašistične politike v svetu resnejša, kakor je bila kdajkoli doslej. Danes niso ogrožene samo demokratične pravice v Španiji, pravice posameznega ljudstva, da samo odloča o svoji usodi, ogroženi so najodločilnejše koristi velikih držav ob Sredozemskem morju. Ogroženi sta Anglija in Francija glede svojih življenjsko važnih mednarodnih potov. Ali naj si Anglija da zapreti svojo pot na vzhod, kamor vodi ves njen promet? Ali naj se da Francija obkrožiti na treh straneh? Z Anglijo in Francijo so ogrožene tudi vse ostale države, ki so doslej mogle voditi svojo politiko le v zvezi z eno ali drugo veliko državo. Ali naj kak resen človek domneva, da gre fašizmu samo za njegov ugled, ko podpira španske vojaške upornike z orožjem, strelivom in denarjem? Tu gre za jasen in načrten pogled v vsa mednarodna vprašanja v Srednji in Vzhodni Evropi ter v Sredozemlju — kadar bodo rešeni načrti fašizma tu, potem se sama ob sebi rešujejo še vprašanja, ki leže skrita ob afriških obrežjih in na bližnjem in daljnem Vzhodu.

Kje je vzrok, da so danes odločilne demokra-

(štev. 24) in pa »Poletje« (štev. 22), ki je v držanju in črti dovršen. Izmed drugih kiparskih del, ki stoje med realizmom in ekspresionizmom, bi bilo omeniti skupino »Žagarja«, ki je živa in polna gibanja. Najnovejša kiparska dela Franceta Kralja iz kamna n. pr. »Koklja« in iz lesa »Žanjice« ter manjši leseni reliefi, prav tako pa dela iz ilovice (»Možja« itd.) so pa primitivno kiparstvo, naravnost arhaičnega značaja. Pri teh kiparskih delih človek šele spozna, kam vodi sedaj pot Franceta Kralja. Kralj je po svojem bistvu raziskovalec, ki tuhta in vrta vase in išče novih potov z razumom, ne pa v luči razsvetljenja in navdihnjenja. France Kralj hoče iti do prvin in iz teh prvin spraviti na dan slovensko umet. obliko. Bojuje se sam s seboj. Našel pa še ni svetlobe, hodi še v mraku. Gotovo je, da se oddaljuje od simbolizma in od konstruktivnega ekspresionizma. Gre v nekakšen najprvotnejši naturalizem, ki pa ubija umetnostni polet. To je videti tudi pri par nabožnih kipih, n. pr. pri »Kraljici miru«, ki nima poleta, kakor ga ima starejši »Kristus pridigar«. Prepričan sem pa in mislim, da se ne motim, da bo France Kralj, v čigar najnovejših delih je čutili na dnu močno snovanje, to stanje prebolel in bo izpregovoril jasno besedo, razumljivo vsem in razumljivo tudi ljudstvu, iz katerega ima namen ustvarjati. Takrat bo spoznal, da je tudi v oblikujoči umetnosti najlepše tisto, kar je melodično in kar dviga dušo in fantazijo. Slovenska duša je sanjava in ljubi harmonijo.

Mogoče je nekaj takega, kar bo France Kralj v prihodnosti ustvarjal, v malem vidno v lesenem kipu »Harmonika« (pravilno: »Orgličar«!), ki je posebno dober v očeh.

V »Katalogu« (pravilno: seznamu) bi pa bilo treba tu in tam popraviti jezik, da bi bil res slovenski. R—i.

tične države neodločne in popuščajočje? Da se pred navali fašistične zveze umikajo s papirnatiimi protesti in da na surova dejstva odgovarjajo s konferencami? Kako naj se razlaga, da je socialistična Francija, ki jo po sedanji vladi vežejo tesne vezi na sedanjo špansko vlado, predlagala nevtralnost? Ko ni nobenega dvoma, da so posamezna dejanja upornikom prijaznih držav očitna kršitev mednarodnega prava, običajnega in zapisanega. Ali je francoska vlada, izvoljena z veliko večino, izgubila tisto pravico, kakor jo ima vsaka zakonita država, da odločno poseže proti kršenju določil o mednarodnem sožitju? Zato, ker je nekaj španskih generalov prejel denar, orožje in zrakoplove od tužcev, da z afriškimi četami »rešujejo domovino«? Ni dvoma, da je Francija svojo odločitev izvršila z obotavljanjem. Saj je francosko ljudstvo, ki je sedanjo vlado izvolilo, terjalo pravico, da pošlje republikancem vsaj toliko orožja in denarja, kot so ga prejeli uporniški generali od drugod. To edino pot, pot nevtralnosti je Franciji narekoval hladni račun: neodločnost ostalih držav, skrb za svetovni mir. Francija ni mogla računati na pomoč Anglije.

To je danes žalostna resnica: demokratične države so popustljive v skrbi za mir, fašizem je brezobziren in grozi z vojno. Ključ za rešitev položaja pa leži v rokah Anglije, ki je danes v rokah

D—š—r:

Resnične in umišljene stranke

Pred kratkim je razmišljevalo »Jutro« v uvodniku »o resničnih in imaginarnih frontah«. Ta izraz pomeni sodobno določilo borbenih gibanj, v katera se zgrinjajo množice za dosego določenih političnih vprašanj; izraža torej točno isto, kar smo prej imenovali »stranke«. Razvojno smemo šteti posebno na naših tleh »fronte« za zametek bodočih, po svobodni odločitvi pripadnikov zbranih strank, ki pa bodo nastale iz večih, preživelih strankarskih oblik preteklih časov. Samo napečnost političnih razmer in potreba naglega in številčno kar najbolj podprtega posega v te razmere sta vzrok, da današnje fronte nimajo načrtov trajnejšega značaja, temveč le načrte trenutne potrebe. Zato taki načrti ali programi niso dolgi, niti nimajo opredelitev za vse primere na trajnost izračunanega strankarskega delovanja. — Izraz »fronta« so pa prinesli novodobni nacionalci, hoteli namigovati na »lepe čase velike vojne«, ko je bilo mogoče nasprotnike tudi ubijati.

Pri razglabljanju »resničnih in imaginarnih front« je prišlo »Jutro« do osupljivega sklepa, da pri nas »nacionalne fronte« (t. j. tiste, v imenu katere se je »Jutro« že tolikokrat in na kar najbolj neokusen način oglasilo) sploh ni, kar je seveda zelo zabavno. Če je namreč hotelo s tem reči, da pri nas ni nobene pristne nacionalne stranke, je zadelo — resnico. Obstajajo pa pri nas združbe, ki jim od jugoslovenarjev izdani društveni zakon priznava značaj strank, in obstajajo gibanja, ki po tej zelo relativni zakonitosti niso stranke. In na to nas je spomnil gornji uvodnik, pa hočemo opisati, kakšno je bilo »razdejanje« jugoslovenarjev nasproti pojmu »stranka«. Videli bomo, da so bili jugoslovenarji tudi pri obravnavi te tvarine prav taki virtuozni falzificiranja in obračanja na glavo, kakor pri vseh drugih »podvigih«.

Znano je, da stranke nikoli in nikjer niso kak stalen, trden in določljiv pojav. Stranke so bile morebiti v starih časih črede okrog voditelja, dandanes so pa element političnega življenja, ki ne prenese nobenega reglementiranja. Niti program, niti organizacija strank ni večna, kaj šele obseg. Vse, kar se drži pojma »stranka«, sledi edinole zakonu prostega razvoja dnevnih političnih potreb in zahtev pripadnikov stranke. Zato celo ista stranka ni vsak dan eno in isto. Poskus stisniti politične stranke v določene kalupe, je zato vnaprej neuspešen in praktično nesmiseln. Podobno ni mogoče z zakonom prepovedati, da bi tekla voda skozi rešeto. Zato tudi ne dobite nikjer države, ki bi se lotila »strank« tako, da z zakonom predpiše, kaj so stranke, kako se ustanovijo, čemu morajo ustrezati in čemu ne smejo ustrezati. Tega ne najdete niti v državah, ki se uradno priznavajo za fašistične, kajti v teh državah so le prepovedali vse druge stranke, si dali priliko preganjati pripadnike vseh drugih strank, v organizacijo, način sestavljanja in v program edine preostale stranke se pa že zato niso vmešavali, ker je bila ta stranka tista, ki je celi državi predpisala, kako naj bo ta urejena.

Neprijemljivost pojma »stranka« in njenega področja je bila vzrok, da je vsaka zakonodaja,

konvativcev neodločena, kakor je bila v letih 1915—1914. Tako se bližajo črni oblaki tudi danes. Fašizem je danes trdno povezan, od dne do dne stopnjuje zaradi obotavljanja demokratičnih držav svoje grožnje. Spričo razbitosti svojih nasprotnikov se združuje v svojih zahtevah, proti njemu pa ni skupne obrambne zveze. Dvanajsta ura bije, usodni čas kliče vse države in vsa demokratična gibanja v skupnost pred grozečo nevarnostjo.

Vsak, tudi najmanjši narod, je poklican, da zbere svoje sinove v boj za bodočnost svojega življenja. In čim manjši je narod, tem bolj so ogrožene njegove življenjske pravice. Tem večja je njegova dolžnost, da zbere vse sile za svojo obrambo. Ali naj Slovenci dvomimo, kje je naše mesto, na strani demokracije ali na strani fašizma? Ali naj nas ta usodna zgodovinska doba najde, kot večkrat že, naivne, strankarsko zaslepljene in razdružene, brez širokih pogledov na svetovne dogodke? Ali naj čakamo potrpečljivo, da bodo politični vodniki spoznali, kje so skupne koristi in zahteve vsega slovenskega ljudstva, ki je bilo ravno po svojih političnih prvkih tolikokrat zapeljano na stranpota malotnih sporov in ni moglo videti svojih velikih, skupnih političnih ciljev jasno pred seboj? V usodnem času živimo. Zato bomo nenehoma udarjali plat zvona k slovenski skupnosti. Vsak dan moramo biti v tej zahtevi odločnejši in nepopustljivejši, ker vemo, da je za vsakega posameznika pa tudi za vsak narod največji greh: spoznati, pa ne po svojem spoznanju hoteti in delati. J.

še celo staroavstrijska odklanjala poskus podrediti stranke pod določbe kakega zakona, zlasti pa dati strankam značaj pravnih oseb. Tako smemo reči vsaj o tistih zakonodajah, katerim je namen regulirati tokove javnega življenja, kolikor je to pametno in mogoče. Drugače so razumeli naloge zakonodaje naši jugoslovenarji, ki so napravili tisto, česar nikjer niso napravili, namreč tak zakon o društvih, ki vsebuje tudi določbe o tem, kako se ustanovljajo politične stranke in kako se ceni obstojanje strank.

Politični namen tega zakona je bil napraviti vtisk, da se z njim odpravlja prepoved političnih strank, kar je bilo eno prvih dejanj diktature. Ustanavljanje in obstojanje političnih strank je bilo »spet« dovoljeno, svobodno, treba je bilo »samo« ravnati se po navedenem zakonu. Resnični namen je bil pa pod videzom svobode političnega organiziranja nadaljevati stanje, ki je nastopilo s prepovedjo političnih strank, z edino izjemo za stranko, ki je že sedela v oblasti. Zato so določila zakona taka, da je ustanovitev strank prav za prav od prvega giba dotičnikov stvar politične oblasti in njenega svobodnega preudarka. Ker so določbe zakona precej »popularne«, naj zadošča, če opozorimo na predpis §§ 13. in 51. zakona o društvih. Za ustanovitev stranke je potrebnih 100 ustanoviteljev, ki predložijo program in pravila bodoče stranke. Zato je praktično potreben posvet te stotice, a zato, da se posvet sme izvršiti, je potrebno izrečno dovoljenje politične oblasti, kajti če ta na prijavo molči, velja posvet za prepovedanega. Spričo tega lahko popolnoma predidemo okolnosti, da nobena politična oblast, ki si pripisuje pravico, da po svobodnem preudarku odloča o ustanovitvi neke stranke, ne bo dala pristanka za ustanovitev take stranke, katere program in nameravano delovanje hočeta biti naperjena zoper dotično oblast.

Izza uveljavljenja gornjega zakona imamo torej take »stranke«, ki so se ustanovile po tem zakonu, in taka »gibanja«, ki se zbirajo po prostem združevanju podobno mislečih ljudi, ki pa niso stranke v smislu zakona. Če smo si na jasnem, kaj je pravi značaj politične stranke, si moramo biti na jasnem tudi o tem, katere združbe v gornjih dveh vrstah so — res stranke. Zaradi določb zakona o društvih, ki segajo na za zakone nemogoči teren strank, imamo dve vrsti strank, ki niso stranke. Ene niso to, ker jim zakon ne priznava značaja strank, druge pa niso to, ker jim življenje ne priznava takega značaja. Samo v takem stanju je mogoče, da obstaja po zakonu celo stranka, ki je sama zoper stranke, kakor jih razume življenje, n. pr. Ljotičeva. »Imaginarne fronte« naj torej nikar ne razmišljajo o tem, katera fronta je resnična, katera pa imaginarna. Taka vprašanja rešuje samo naravni in nepodkupljivi razvoj političnega življenja.

Načelno stranko zapustiti je neznačajno, menjati breznačelno stranko pa ima z značajnostjo toliko opraviti, kakor menjati klobuk.

„Napredna fronta“

Pred kratkim sem bil večkrat na deželi in sicer v kamniškem okraju. Glede na bližajoče se občinske volitve v jeseni, ki so zlasti za nas Slovence velike važnosti zaradi nujne notranje preureditve države, sem seveda še s posebnim zani-

manjem poslušal politične debate domačinov in nekaterih podeželskih veljakov.

Že prej, zlasti pa ob tej priliki sem opazil dvoje: prvič, da ljudje z dosedanjim in današnjim stanjem nikakor niso zadovoljni; drugič, da po

veliki večini ne vedo, za katero politično skupino bi se odločili v jeseni, dasi so si v veliki večini na jasnem, da bi morali slovenski zastopniki v Belgradu nastopiti kot en mož za samoupravo Slovenije, in torej v bistvu pravilno razumejo politični položaj Slovencev.

Dovolj prilike spoznati, so pač imeli, da je ta politika slovenskemu ljudstvu v škodo, da propada slovenski človek vsak dan bolj in bolj in da gre vedno več našega denarja iz Slovenije, vrača se ga pa vedno manj in še ta kot nekaka miloščina. Spoznali pa so tudi, da pri sedanjem strankarskem sestavu Slovenci ne morejo veliko pričakovati, pa če bi imeli njihovi zastopniki še tako poštene in dobre namene, kajti v praksi so vendar v celotnem strankarskem sestavu tako majhnega pomena, da svojih gospodarskih in političnih zahtev glede Slovenije sploh ne bi mogli v pravilnem in pravičnem obsegu uveljaviti.

Vse je kazalo, da si bosta stali v Sloveniji pri jesenskih občinskih volitvah nasproti dve skupini: vladna JRZ in skupina združene opozicije. V takem primeru, mislim, odločitev ne bi bila težka. Toda v zadnjem času je ubrala znamenita JNS novo taktiko, skrivajoč se na deželi za raznimi nepomembnimi imeni ali še raje za imenom »napredna fronta«, in s tem močno zbegala politično slabo poučeno podeželje.

V našem listu smo že večkrat pokazali na škodljivost politične delitve na Slovenskem v liberalce in klerikalce, toda v bistvu se gre do naši ljudje še vedno zmeraj klerikalce in liberalce. Tega se »dravobansko« vodstvo JNS prav dobro zaveda.

Opazovalec

Izbran fižol

50.

Kdo ima prav?

Pod naslovom »Realne in imaginarne fronte« piše »Jutro« z dne 28. avgusta t. l. tudi to-le: »Jugoslovenske nacionalne fronte ni. To fronto si izmišljajo tisti, ki potrebujejo to strašilo za svoje osebne namene in manevre.« — Toda »Jutro« z dne 14. februarja 1955 je pod naslovom »Klerikalno besnenje na nacionalno fronto« zapisalo med drugim tudi to-le: »Glavni predmet njegovega (»Slovenčevega«) besnjenja je Jugoslovenska nacionalna stranka... ta si lahko tolmači obupno preklinjanje, ki ga siplje na nacionalno fronto v Sloveniji... Za vse, ki delajo v vrstah nacionalne fronte, so ti napadi samo predmet ponosa... Nacionalna fronta je imela v zadnjih letih že ponovno priliko pokazati vsemu svetu, kje stoji danes večina treznih slovenskih ljudi... Volitve, ki so na pragu (petomajske volitve!), bodo dale njim in nacionalni fronti priliko manifestiranja volje slovenskega ljudstva, ali hoče podpirati trezno politiko nacionalne fronte, ki ji je vrhovni cilj čuvanje voditelja in jačanje Jugoslavije... Nacionalna fronta prehaja zato s pomilovalnim posmehom itd. itd. itd. ...«

In dne 19. februarja 1955 je napisalo »Jutro« pod naslovom »JNS in volitve«: »Ne gre jim toliko za JNS kakor za to, kar se pod tem imenom zlasti v naših krajih razume: za nacionalno fronto, za organizirano politično vojsko vseh pozitivno jugoslovensko usmerjenih elementov, ki čvrsto čuva in hrani... Ni merodajno, ali nastopajo v naši ožji domovini narodni ljudje pod firmo JNS, narodnega bloka, nacionalne fronte ali pa Jevtičeve državne nacionalne liste. Merodajno je le to, kako bodo obravnavali s tistimi, ki se še vedno ne morejo znajti v novi miselnosti in kako bodo manifestirali« itd. itd. In v uvodnik »Jutra« z dne 24. februarja 1955 pravi pod naslovom »Nacionalna fronta pri volilnem delu« tudi, da je »jugoslovenska fronta«, sestavljena iz iskrenih pripadnikov historičnega šestojanuarskega manifesta in čuvarjev državno-pravnega stanja, prešla preko vseh intrig in znova pokazala, da je in ostane najjačja in vsaj za enkrat še edina pozitivna politična formacija. In kar je kaj takega v nešteti jutranjih izlivih.

Kdo ima prav? Ali »Jutro« z dne 28. avgusta 1956, ki zanika obstojanje nacionalne fronte, ali »Jutro« z dne 14. februarja 1955, po katerem razpolaga nacionalna fronta celo s pomilovalnim posmehom? Ali druga »Jutra«, v katerih se vrsti izmenjava izrazov JNS in »nacionalna fronta« v nedogled?

51.

Naš odgovor.

Neki ljubljanski dnevnik vprašuje dne 27. avgusta 1956 pod naslovom »Nihče jih ne bo preganjal« tako-le: »Kako pridemo do tega, da neki pokrajinski tehnik odloča, koga bodo oblasti preganjale in koga ne? Ali ni vse to za vse prilike in za vse državljane enako urejeno že v zakonih?«

Naš odgovor na zadnje vprašanje vsebuje dve črki: N in E.

Zato so začeli na deželi agitirati z geslom, da je mogoče uničiti klerikalizem na Slovenskem samo s skupnim nastopom vseh »naprednih« elementov ne glede na siceršnje politično prepričanje, in res so na ta način pridobili marsikoga, ki je bil sicer vedno nasprotnik JNS, da je voljan sodelovati pri »napredni fronti«, zlasti, ker je JNS pripravljena »žrtvovati« nekaj svojih bivših podeželskih veljakov, da reši zase vsaj tisto, kar se še da rešiti.

Oblikovanje »napredne fronte« pa pospešuje zlasti dvojje: prvič, da združena opozicija ne more prirejati shodov, drugič pa, da del JRZ časništva vztrajno očita pripadnikom ljudske fronte na Slovenskem komunizem. Očitek komunizma pa je danes pač tako hud, pa če je še tako neupravičen, da preplaši marsikaterega ne samo državnega ali samoupravnega uslužbenca, temveč tudi manj odvisnega človeka. In če tak človek noče z JRZ, z združeno opozicijo pa se boji zaradi službe, mora nujno, če se noče popolnoma odreči svojim klavnim političnim pravicam, ki so mu še ostale iti z »napredno fronto«. Kakšne porazne posledice pa bi imela zmaga ali pa vsaj afirmacija »napredne fronte« pod vodstvom JNS za bodoči politični in gospodarski razvoj Slovenije, pa je vsakomur jasno.

Zato je dolžnost slovenskega dela JRZ, če nikakor ne morejo sodelovati z združeno opozicijo v Sloveniji, da ne onemogočujejo političnega nastopanja slovenske opozicije, ker bodo v nasprotnem primeru podprli samo neslovensko, centralistično »napredno fronto« fašistične JNS.

—vek.

Samozvana oblastiteljka klika ni demokratična organizacija stranke, niti njen začetek.

55.

Dodatne volitve na Hrvaškem

V nedeljo, dne 30. VIII. t. l. so se vršile občinske volitve na Hrvaškem v 38 občinah. Edino-le v občini Predavec, okraj Belovar je zbral seznam JRZ 165 glasov in 2 sedeža v občinskem odboru, medtem ko je seznam bivše HSS dobil 368 glasov in 16 sedežev. V ostalih 37 občinah pa seznam bivše HSS niso imeli tekmovalca.

54.

Prisrčne besede dr. Stojadinovića

Na konferenci JRZ v Šabcu je spregovoril tudi dr. Stojadinović in med drugim izjavil sledeče: Prepotoval sem zadnje dni skoraj vso državo in sem moral žal ugotoviti, da so oblasti doslej naklanjale najmanj pažnje prav tem krajem, ki so v vojni najbolj trpeli in največ žrtvovali za zedinjenje. Vlada bo vse storila, da se to spremeni; zgradile se bodo ceste in železnice, sploh vse, kar služi tavnemu blagostanju doslej zanemarjenega Podrinja, Mačve ter posavo-tamnavskega in pokerskega okraja.

55.

Nacionalizem — mazilo?

Doslej so trdili, da je nacionalizem mazilo, samo tisti, ki so prišli zaradi svojega političnega prepričanja in dela pod kolo »nacionalne uporabe« postav nacionalizma. V zadnjem času si je to trditev prilastilo tudi »Jutro«, ki v polemikah na desno in levo zatrjuje, da je nacionalizem edino učinkovito obrambno sredstvo zoper levičarska stremljenja in razkrajanje. Po njegovem mnenju je tudi upor španskih generalov kar nov dokaz za to. Po našem mnenju je pa upor španskih generalov nov dokaz samo za to, da je nacionalizem stalen izgovor vsakršne — reakcije, da se nacionalizem poudarja tembolj, kolikor bolj je dotična reakcija reakcionarna in kolikor bolj je potrebno prikriti poslovne potrebe reakcije.

Bilo bi nad vse poučno, če bi se »Jutro« lotilo raziskovanja, zakaj je v vseh državah in narodih prav nacionalizem tisti element, ki povzroča nerede in vznemirjanja, in kako to, da se vojna psihoza Evrope dviga sporedno s pojavom nacionalističnih in fašističnih stremljenj.

Z.

Nacionalna potrnost

»Jutro« vzdihuje zadnje nedeljo:

»Skraini čas je tudi, da se uvede globoko preiščena nacionalna vzgoja naše mladine. Mnogo smo grešili na tem področju in... nas često navdaja občutek potrtosti...«

»Jutro« torej spoznava, da je z jugoslovensko nacionalno vzgojo bolj žaltava in da so oni in njegovi ljudje mnogo grešili. Zgolj stvari, ki smo jih mi že dovoljkrat povedali in ki nam jih jugosloveni stalno zamerjajo. Klavrnno je namreč pri stvari, da jugosloveni ne morejo ali nečejo spoznati, da ne more imeti bodočnost stvar, ki se kljub silovitemu pritisku ni mogla v dolgih osemnajstih letih prav nikjer zakoreniniti v ljudstvu. Kajti naše slovensko ljudstvo je narodno, nacionalno pa ni in ne bo nikoli. Nacionalizem, to tujo rastlino, tujo po besedi, tujo po duhu, odklanja,

ker čuti, da širi samo smrad in gnilobo po svežem ozračju naše domovine.

O, poskrbelo bo naše ljudstvo, da se bo še stopnjeval tisti jutranji občutek potrtosti zaradi pomanjkanja jugoslovenske nacionalnosti med nami. Kajti ta jutranja potrtost, vsajena in skrita v plevelno raščo jugoslovensko-nacionalnih puhlic, ima zelo določno, zelo stvarno ozadje. Volitve so tu in za temi volitvami pridejo druge. Jutranji ljudje pa čutijo, kako se jim majoje politična tla pod nogami, ker slovensko ljudstvo odklanja jugoslovensko-nacionalno vzgojo s pendreki, cenzuro, zapori, konfinacijami in državnim sodiščem.

Saj razumemo, kako mora biti »Jutro« in njegovim generalom hudo, ko nimajo več na razpolago teh izdatnih, še več teh edinih nacionalno-vzgojnih sredstev. Kaj se je dalo vse delati in narediti z njimi! Stranka na primer, ki je štela milijone udov. Res, da je te stranke zmanjkalo čez noč, ko se nekemu ministrskemu predsedniku ni dopadla, ali za oko in še za razne koristne zadeve je bila to vendarle čedna stranka. In če bi jim kaki »krogi« dali oblast, o, bi jo že znali spet »reorganizirati« z vsemi milijoni in še čez. Tako pa ni tistih »krogov« od nikoder, kakor da so začarani. »Jutro« zato po pravici »često navdaja občutek potrtosti«.

Prerokovati mu ne moremo drugega, ko da ga bo ta potrtost navdajala česče in česče. Da, kar kronična bo postala ta potrtost. Če že ni.

Zida se — pa ne pri nas

Te dni dozidujejo v Belgradu novo moško gimnazijo. Pri tej priložnosti je rekel prosvetni minister Stošović, potem ko je izrazil svoje veselje nad novo stavbo:

»... kakor nam bo tudi prijetno, ko bodo dozidane tudi ostale stavbe, za katere smo zagotovili potrební denar v letošnjem proračunu in ki se tudi vse že zidajo in ki naj se dozidajo hkratu z vašo gimnazijo. Te stavbe so prva ženska gimnazija, ki bo veljala 6 milijonov, pravna fakulteta za 12 milijonov, strojni laboratorij tehnične fakultete za 5 milijonov, otroška klinika za 6 milijonov, državna tiskarna za 30 milijonov, kar znaša vse skupaj okoli 70 milijonov. Vse te stavbe morajo biti dovršene do letošnje jeseni in dane ljudstvu na razpolago.«

Za 70 milijonov novih stavb dobi torej Belgrad samo letošnjo jesen!

Dobro naj si ogleda vsak posamezne postavke. Zlasti 30 milijonov za državno tiskarno! Ta bo seveda tiskala tudi za Slovenijo tiskovine

In sicer zato, ker imajo v Sloveniji tiskarne vse preveč dela, pa ne bi zmogle novih naročil.

Kakor znano, se bo odpravila tudi slovenska višja gimnazija v Kočevju. To pa zato, ker je treba pri državnih izdatkih varčevati na vseh koncih in krajih.

Istege dne, ko je tako javno govoril prosvetni minister, je pa napisal v »Politiki« bivši pomočnik prosvetnega ministrstva T. Radičević sestavek, v katerem zahteva, naj se v Belgradu postavi gospodarsko-trgovinska visoka šola. Zida naj jo seveda država

Zida naj se pa tudi zato, ker je Belgrad v šolskem oziru znatno zapostavljen...

Ali ste poravnali naročnino?

Več stvarnosti in — resnice

Ameriško-slovenski pisatelj Louis Adamič je napisal nov roman »Cradle of Life«. O tem delu poročajo tudi zagrebške jugoslovenske »Novosti«. To je prav. Prav pa ni, če govore »o delu našega rojaka Louisa Adamiča«. Prvič se sliši ta beseda o »našem rojaku« tako, ko da bi bil Adamič Srb ali Hrvat, tembolj ker pišejo »Novosti« na isto sapo tudi pisateljevo ime po hrvaško. Drugič pa se mora pisati tudi ime pravilno Adamič, kakor se pisatelj dejansko piše. Transkripcija Adamič je pač le za njegove anglosaške bralce.

Sicer pa imajo prav jugoslovenske »Novosti« tudi sicer malo povoda, govoriti o »našem« rojaku. Saj je znano, kako so ga hoteli jugosloveni zatajiti in kako so ga zmerjali, ko jim njegovo delo »The natives return« ni bilo všeč, ker je pač imel o jugoslovenstvu in njegovem imeničnem režimu svoje mnenje. Bratec »Novosti« v jugoslovenstvu, ljubljansko »Jutro«, je celo naročilo svojemu »kulturalnemu uredniku«, da ga je v dolgem sestavku ozmerjal za »izkoreninjenca«.

Torej le ne preveč govoriti o »našem« rojaku. Ko ga boste tako še brčkone morali večkrat zatajiti.

Vseslovanstvo in politika

V obzorniku »Piramidi« piše Vladimir Rupnik o koncepcijah vseslovenske ideje. Omenja zlasti Kollárjevo romantično literarno vseslovanstvo. Kollárjeva vseslovenska ideja sicer ni mogla roditi prijemljivih sadov. Vendar pa tako rojena ideja ni ostala brez pozitivnih koristi, ki so se razmeroma prav kmalu pokazale v dveh važnih sme-

reh: 1. v zbuditvi vseslovanske sorodstvene zvesti, in 2. v narodni prebujanju posameznih slovanskih narodov.

Kramašvega novoslovanstva pisec ne navaja in ne analizira.

Pogrešamo tudi obširnejše obrazložitve stališča Slovencev do vseslovanske misli, ki so se le preveč izčepavali v nekem otroško-zaupnem zanešenjastvu, kar nam je prineslo toliko tvarne in npravstvene škode. Saj se še zmeraj nismo znašli, sicer ne bi mogli razni jugosloveni vse to strahovito »bratovsko« razkriščenje razglašati za hipno zablodo in za nekaj mimoidočega. Morebiti stori to pisec ob drugi priliki.

V celoti bi mogli priznati piščeve sklepe o realnem vseslovanstvu, čeprav se mora reči, da je ta »realnost«, kakor so danes stvari in razmere, odmaknjena v zelo daljno prihodnost. Ali kot nekakšen pregled stanja in vodilo v politiki so ti sklepi vredni, da jih pokažemo misleči naši politični in kulturni javnosti:

»Notranjepolitično slabé zopet zavest slovanske skupnosti namere asimiliranja slovanskih narodnih manjšin ali celih manjših slovanskih narodov v okviru posameznih slovanskih držav po večinskih ali številčno večjih slovanskih narodih. Postopanje Poljakov z v Poljsko vključenimi milijoni Ukrajincev in Belorusov prav gotovo ne krepi ideje vseslovanske sorodstvene vzajemnosti, ampak jo nasprotno stalno in nevarno slabi. Prav tako ne daje vseslovanskih pobud vedno se obnavljajoči spor za sporazumno ureditev vse zadovoljujočega sožitja med Čehi in Slovaki itd.

Slovanski narodi so tako v praksi dokazali, da še niso zreli niti za slovansko sorodstveno vzajemnost, kaj še za vseslovansko. V posameznih dobah in primerih so pokazali celo medsebojne imperialistične, hegemonistične in asimilacijske tendence, proti katerim so se stoletja preje borili s tujimi, neslovanskimi narodi, ki so jih tlačili in zatirali. Zelo zanimivo pa je, da se pri tem kaj radi zatekajo po utemeljitev in opravičilo k prvi, Kollárjevi romantični koncepciji vseslovanske ideje, da si dobro vedo, da jo je življenje zavrglo in so jo glede sebe zavrgli tudi oni sami.

In vendar slovanska ideja ni le utopija romantičnih sanjačev. Očiščena romantičnih, literarnih in neživljenjskih primesi ter imperialistično-političnih namer bi mogla postati trdna podlaga vsej slovanski narodni, politični, gospodarski in kulturni stavbi. Prvi pogoj pa je, da priznavamo vsi Slovani brez pogoja in brez pridržkov nespremenljivost dejstva: 1. da ni nikjer in nikoli ne more biti nobenega vseslovanskega naroda, ampak obstajajo in žive le posamezni, v sebi docela dograjeni in zaključeni slovanski narodi; 2. da so ti slovanski narodi sicer res veje istega vseslovanskega debla, toda z enakimi pravicami do svojega avtonomnega življenja ter snovanja; 3. da je zaradi tega treba urediti meje slovanskih držav tako, da v njih ne bo po nepotrebnem nobenih slovanskih narodnih manjšin; 4. da se v skupnih državah več slovanskih narodov opusti in onemogoči vsak poizkus hegemonije ali asimilacijskih namer, in 5. da se odstrani notranje in zunanjepolitično vse, kar kakorkoli ovira ustvaritev popolne vseslovanske sorodstvene vzajemnosti, zlasti še v zunanji politiki.

Nova koncepcija vseslovanske misli bo morala torej sloneti na naštetih načelih, ob istočasni izločitvi vse romantične navlake prve literarne in druge politične koncepcije. Svoj končni cilj bo morala videti v ustanovitvi velike federacije ali konfederacije vseh držav absolutno enakopravnih slovanskih narodov, ki bo povezala zlasti zunanjepolitično vse Slovane v tako trdno enoto, da bo v njej za vselej zagotovljen in zavarovan nemoten obstoj ter razvoj slovanskih narodnih enot kot avtonomnih organizmov.

Zoper trpinčenje živali

Kultura, prava, globoka kultura se kaže v slehernem gibu, v vsem dejanju in nehanju človeka. In ne moremo dosti poudarjati in zmerom in zmerom znova kazati na to, da je pri tem poglavitna vsebina, ne pa oblika, kakor gotovo ne mislimo te zadnje v nič devati. Neka oblika je potrebna, neizogibna v vsakem človeškem sožitju. Le da grozi zmeraj nevarnost, da jo miselna lenoba in npravstvena površnost povzdigne na prvo mesto in da navsezadnje popolnoma potisne v stran tisto, kar bi morala delati zgolj dostopnejše, prikupnejše: pravo kulturo, ki bodi zadeva srca in uma hkratu in ki mora obsegati in obvladovati vse naše življenje in vse naše misli.

Tudi pri nas očitno propada čut za vsebino kulture in spodriva jo površna oblika neke civilizacije, ki je nam tuja, ki ni domača niti tam, od koder prihaja. Neka mešanica je marveč to bizantinsko-mohamedanskih vnanjosti, prepleskana s kričecnostmi pariških buljarjev, zdaj pa nam od jugoslovenov podajana kot izvrinno jugoslovensko nacionalno blago. Prav je zategadelj, če se čim bolj odmaknemo od nje, zakaj najboljše in obenem edino poročstvo za naš narodni obstanek in razvoj je, da se prepeljimo z resnično, to je ne samo umsko, ampak tudi srčno kulturo. Zato radi priobčujemo pismo našega zagrebškega sodelavca, ki protestira proti trpinčenju živali z željo, da ta njegov protest najde odmev pri nas in da rodi tudi sadove:

»Gre za veliko, naravnost kulturno sramoto, ki se dogaja v vsej naši državi, pa ga žal ni, ki bi se pobrigal in zavzel za stvar: namreč za tr-

pinčenje živine, zlasti konj. Kamor pogleda človek, povsod ista pesem: vozovi so preobloženi, konje bičajo, a nihče tega ne vidi ali noče videti. V Kranju sem opazoval, da ima vsak konj, ki vozi gramoz od Save, krvava kolena, ker pada po hudem klancu in se pri tem potolče — voznik ga pa le biča in biča. Prepovedati bi se moral prevoz po strmih klancih z enim samim konjem. V Ljubljani sem videl podobne slike. A v Zagrebu opazujem čisto: utrujeni konji stoje še ob 11. uri ponoči pred kakšno gostilno, lačni in žejni in čakajo svojega voznika, ki sedi pri vinu. Drugo jutro mora pa nespočita žival spet na težko delo. V Belgradu pa so stvari še hujše zaradi strmih klancev.

Pretekli mesec sem bil v Nemčiji po opravkih. Zanimal sem se, kako je tam v tem pogledu in zvedel, da imajo tam ne samo zakon zoper trpinčenje živali, ampak da se ta zakon tudi izvršuje in da se vsako trpinčenje živine kaznuje celo z večmesečnim zaporom. Zato pa je tudi veselje gledati živino, ki nima izbitih oces in krvavih prog na koži.

Na Sušaku vidiš lahko vsak dan, da stoji tam na postaji vagon z živimi teleti za Primorje. Ta vagon se iztovarja navadno šele 24 ur po prihodu. 24 ur morajo torej stati mladi, neodporni telički v poletni žegi, brez vode in brez hrane, in večkrat se zgodi, da eden ali drugi pogine.

Tako in podobno se godi dan za dnevom, in nihče se ne gane. Ali ni nobene oblasti, ki bi se pobrigala in posegla vmes?

Vsaj to bi bilo dobro, če bi naši časniki obdelovali redno to stvar. Morebiti se tako le kdaj zganejo tisti, katerih dolžnost je, da ne samo ukrepajo, ampak tudi kaj ukrenejo.◀

Tujski bavbav

Prijatelj našega lista nam piše: Kadar se hoče v naši javnosti kako stvar posebno imenitno utemeljiti, se reče: Kaj si bo mislil tujec, če to vidi! Kakor da je treba ceste pometati in nosove brisati zastran tujcev in ne zaradi nas samih! — Pa je te dni prišel pravi tujec v neki naš javni lokal. Natakdar je v njem koj spoznal tujca in ga temu primerno ponižno pozdravil. Po nemško seveda. Jadno je ustregel njegovemu naročilu, nato pa položil predenj še skladovnico nemških časopisov. »Ali je v Ljubljani veliko Nemcev?« se je začudil tujec. Zahteval je še češke in francoske liste. S temi so mu postregli le skromno; čeških revij in ilustracij sploh niso imeli. Nato je zahteval črnilo in pero, da napiše razglednice, ki jih je imel s seboj. »Aussen hui — innen pfui!« Brozga v črnilniku in polomljeno pero sta ga razjezila. Obnašal se je tako, kakor da ni na tujem, ampak doma. Saj se je lahko počutil kakor doma. Bil je Nmec iz severne Češke. Postal me je sram, ker je bila njegova sodba vsaj deloma opravičena. Doma ne bo govoril o naših pometenih cestah in umitih nosovih, ampak da je Ljubljana — nemška. Tisti tujski bavbav, ki se tako radi nanj sklicujemo, je treba pogledati od prave strani.

Nazadovanje nemškega gospodarstva

Olimpijske igre so zaključile s primanjkljajem, ki ga priznavajo celo vodilni nemški gospodarski listi, kakor n. pr. berlinska »Börsen-Zeitung«. Po uradnem priznanju je bilo tujcev skoraj polovico manj kakor so pričakovali, domačinov pa že celo ni bilo in še tisti, ki so prišli, so bili pripeljani kot napol zastojkarji iz vseh krajev Nemčije. Tujci, posebno iz manjših krajev, tega niso opazili; tem je že par tisoč ljudi na kupu velikanska množica.

Kaj čudno se sliši, če zdaj listi izražajo skrb, da je celo to, za nemške prilike razmeroma majhno število udeležencev porabilo toliko živil, da jih bo pozimi občutno primanjkovalo. Živil Nemčiji sploh primanjkuje, v prvi vrsti mesa, maščob, mleka, žita. Minulo zimo so jih oddajali le v pičlih obrokih, kakor med vojno. Namesto sladkorja se je dobil saharin, namesto jaje nekakšen nadomestek v steklenih cevkah. Mesarji so razdeljevali brošure o ekonomski uporabi mesa; sploh je nastala cela književnost o raznih nadomestkih, kakor v času največjega pomanjkanja med vojno.

Do letošnjega poletja so bile uvedene pošiljke iz inostranstva do 5 kg, ki so uživale razne ugod-

Priporočamo

Joka Žigon:

Kadar se utrga oblak

Drama iz našega trškega življenja

Cena sešito Din 24, v platno vezano Din 36

Slovenska založba
Ljubljana-Vič, Rožna dolina VIII-15

nosti pri prevozu in carini. Zaradi ugleda listi o tem niso smeli pisati. Letos so začeli akcijo za tako imenovano »zimsko pomoč« že v zgodnjem poletju. Začel jo je radio z godbo po želji poslušalcev; pristojbine so precej visoke. Iz silne prehranbene stiske si skuša Nemčija pomagati tudi z dumpingom na industrijskem področju, ki ga je začela v Podonavju in na Balkanu. Za kmetijske pridelke daje stroje po cenah, ki so nad cenami na svetovnem trgu. A samo navidezno, zaradi nizke cene marke. Z uvedbo dveletne vojaške službe hoče zadeti dve muhi naenkrat: povečati svojo vojaško moč, hkrati pa z militariziranjem pol milijona brezposelnih zavreti nezadovoljnost, ki se nevarno širi.

Zmanjšanje brezposelnosti v Nemčiji je po večini samo navidezno. Javna dela so do malega dovršena in ne donajajo nobenih koristi; po večini so vojaškega značaja: ceste, mostovi, nasipi, utrdbe. Množice rok postajajo spet brez dela. Proizvajanje vojnega orodja in municije samo žre denar, kolikor izdelki ne gredo v tujino. V zadnjih letih zvišane delavske plače je pomanjkanje živil in naraščajoča draginja popolnoma brezuspešila. O kakem zboljšanju življenjskih razmer od l. 1935. sem še besede bita ne more

Za nekaj barometer gospodarskega stanja Nemčije se lahko vzame njeno zadnje notranje posojilo za ureditev kratkodobnih dolgov v višini 700 milijonov mark. Listi o poteku in izidu podpisovanja posojila niso ničesar poročali, kakor je to navada, posebno če je odziv ugoden. Kakor poroča »Jugosl. Lloyd« iz Prage, se je moglo šele na podstavi izkazov posameznih bank ugotoviti, da je dobila državna banka v najboljšem primeru samo 150 milijonov mark novega denarja, medtem ko je ostanek, t. j. 550 milijonov mark samo preložila iz enega v drugi žep, se pravi: posodila je sama sebi.

Da prikrije zagato, si izmišlja nacizem razne senzacionalne dogodke in vse mogoče nevarnosti, ki jih fašistični in napol fašistični listi ponatiskujejo z najdebelejšimi črkami. Zlasti je vzel na piko Čekoslovaško. Toda igra je preproznost, da bi se ne dala spregledati. Že se oglašajo glasovi, francoski, angleški, češki in celo poljski in drugi, ki pravijo, da igra nacizem va banque pred gospodarskim polomom. D. M.

Mali zapiski

Prepovedana lista.

Državno pravdnništvo v Zagrebu je prepovedalo širjenje in prodajanje posebne izdaje 5. št. časopisa »Savremene senzacije«, in št. 55. lista »Radničke novine«. Oba lista izhajata v Zagrebu.

Protizidovsko gibanje.

Protizidovsko gibanje, ki se zadnji čas skuša uveljaviti tudi v krajih, kjer ga do sedaj ni bilo, je po večini plod skrivnega rovarjenja nacističnih agentov. Židje namreč bojkotirajo nemški trg, pa se zato nacizem skuša nad njimi maščevati s tem, da zoper nje hujska in je pri tem seveda tudi zelo radodaren moralno in stvarno. Agitacija se ravna po krajevnih razmerah, najraje je nacionalistično pobarvana, povsod pa je njeno jedro fašistično. Nasprotstva in neredi, ki jih hujskanje izziva, prihajajo nacizmu tudi drugače prav: odvrtačajo pozornost od njegovega rovarjenja, da v kalnem lažje ribari. Dr. Maček to ve, pa odločno odklanja antisemitizem.

Nemška gospodarska invazija na Balkanu.

»Gazeta Polska« se bavi v obširnem članku z invazijo nemškega kapitala v Podonavje in na Balkan v smislu izvajanj v predzadnji številki »Slovenije«. Dodaja, da se Nemčija v teh državah zadolžuje tako, da so te primorane jemati od nje surovine, ki jih uvaža iz teh držav, prodaja predelane drugam ali celo nazaj za cene, ki so mnogo višje od cen na svetovnem trgu. Izjavlja, da je taka gospodarska politika nezdrava.

Fašizem in nacionalizem sta eno.

Na letošnjem zborovanju mednarodne zveze visokošolcev, ki je zboroval od 19. do 27. avg. t. l. v Sofiji, je prišlo med bolgarskimi in udeleženci iz držav Male zveze do ostrega spora. Bolgari so v svojih govorih zahtevali revizijo mednarodnih mirovnih pogodb, na prireditvah peli narodne pesmi iz Makedonije, Dobrudže in Trakije, v razstavo dijaških del pa uvrstili časopise in knjige bolgarske narodne vsebine. Udeleženci iz Jugoslavije, Češkoslovaške in Romunije so po brezuspešnem protestu zbor zapustili. Bolj zanimivo od tega je, da ni nihče protestiral, ko so se na zboru pojavili dijaki iz Italije, Nemčije in Madžarske v fašističnem kroju, s kljukastimi križi in krono sv. Štefana. Zborovanje je organizirala od vlade priznana bolgarska dijaška zveza, ki je seve fašistična. Dijaki tako imenovane ljudske skupnosti, ki so v velikanski večini, na njem niso bili zastopani. Sporazum med narodi je mogoč le od ljudstva do ljudstva, na demokratični osnovi, brez predsodkov o plemenski več ali manjvrednosti.

Urednik in izdajatelj: Karel Andreč v Ljubljani.